

KrieshonDi Enjel Fɔ Jiova

We Mozis bin want fɔ no Gɔd in nem so dat i go tel in lbru brɔda den na Ijipt, Gɔd bin se in na “MI NA WE A BI”, en insay shot we i tɔk bɔt in sef lek aw A BI. (Eksodɔs 3: 14) Dɔn i tel di elda den na Izrel se Jiova, we na den gret gret granpa den Gɔd, dɔn apia to am. Di difrens na dat Gɔd bin tɔk bɔt in sef sɔbjektiv wan, insay di fɔs pɔsin (MI NA), we Mozis go tɔk bɔt am ɔbjektiv wan, insay di tɔd pɔsin (HE [WE] NA = Jiova).

Pan ɔl we bɔku bɔku Gɔd in enjel den de, i tan lek se ‘Jiova in enjel’ ɔ ‘Gɔd in enjel’ (a) difren frɔm di ɔda enjel den, en (b) bɔku tɛm den kin ikwal to Gɔd in sef, lek se na wan pan di mɛmba den na di Gɔd en i go mɔs bi se na di wan we den kɔl ‘di enjel we de bifo am’ (we min tru, ‘fɔ in fes’) na Ayzaya 63: 9.

“Di enjel fɔ Jiova’ ɔ ‘fɔ Gɔd’ insay di Ol Testament bin fɔ dɔn rili bi di mɛmba fɔ di Gɔd we leta bi bɔdi as Jizɔs Krays (Jɔn 1: 1-3,14)

Old Testament rɛfrɛns

(a) Jɛnɛsis 16: 7-14: ‘Jiova in enjel’ bin apia to Ega, we na Sera in savant we i bin de rɔnawe pan in masta, en tel am i fɔ kam bak we den no se na ‘Jiova’ (18: 13-33; 19: 27) – na mɛmba fɔ Gɔd en di ɔda tu, we den kɔl ‘enjel’; (19: 1,15), go na Sɔdɔm en go fɛn Ebraam in brɔda in pikin, Lot, en sev am en in famili frɔm di pwel pwel we den pwel da siti de

(c) Jɛnɛsis 21: 8-20: ‘en Gɔd in enjel kɔl Ega kɔmɔt na ɛvin [we leta], en tel am se: “Ega, wetin de ambɔg yu bikɔs Gɔd dɔn yeri di bɔbɔ in vɔys usay i de.” op di bɔbɔ, en ol am na yu an bikɔs a go mek i bi big neshɔn.” 17-18)

(d) Jɛnɛsis 22: 1-19: ‘Jiova in enjel kɔl am frɔm ɛvin en se, Ebraam, Ebraam, en i se, “Nɔ le yu an pan di bɔbɔ, ... fɔ naw.” A no se yu de fred Gɔd, bikɔs yu nɔ dɔn stɔp yu pikin, we na yu wangren pikin, frɔm mi. ... en Jiova in enjel kɔl Ebraam fɔ di sekɔn tɛm kɔmɔt na ɛvin en tel am se: “Na misɛf a dɔn swɛ,” na so PAPA GɔD se, bikɔs yu dɔn du dis tin, en yu nɔ tel yu bɔy pikin, we na yu wangren pikin, se a go bles am bles yu,’ en ɔda tin den (vs.11-17)

(e) Jɛnɛsis 24: 1-67: Ebraam in langwej to in savant we i bin de sɛn na di siti we nem Nac na Mesopotemia fɔ go get wɛf fɔ in bɔy pikin Ayzak: ‘Jiova, di Gɔd we de na ɛvin, we tek mi kɔmɔt na mi papa in os, en na di land usay a bɔn, en we tɔk to mi, en we bin swɛ to mi se, a go gi yu pikin den dis land; i go sɛn in enjel bifo yu, en yu go tek wɛf fɔ mi bɔy pikin frɔm de.’ (v.7; cf. v.40)

Kɔmɛnt: Di rayta (Mozis) de yuz wan figa we den kɔl prolepsis, we den de tɔk bɔt sɔntin bifo in tɛm, lek we den de tɔk bɔt Nɛro we i bin smɔl, pan ɔl we i nɔ bin bi empara we i bin smɔl. Semweso, Ebraam da tɛm de we den tɔk bɔt na di stori we den bin de tink bɔt nɔ bin no Gɔd wit di nem Jiova, bɔt i bin sabi Gɔd we get ɔlmayti (Ib. El Shadai) (Eksodɔs 6: 2-3) – pan ɔl we di pɔsin we rayt am bin no am.

(f) Jɛnɛsis 31: 3-16: ‘en PAPA GɔD tel Jekɔb se, “Go bak na di land we yu gret gret granpa den bin de, en to yu fambul den; en a go de wit yu ... En Gɔd in enjel tel mi na drim Jekɔb: ... en i se [akɔdin to Jekɔb in ripɔt to in wɛf den], ... Mi na di Gɔd fɔ Betɛl [28: 10-22], usay yu anɔynt wan pila, usay yu prɔmis mi, grap naw, kɔmɔt na dis land, en go bak na di land usay den bɔn yu.’ (vs.3-13)

(g) Jɛnɛsis 48: 15-16: ‘I bles Josef en se, di Gɔd we mi gret gret granpa den Ebraam en Ayzak bin de waka bifo, di Gɔd we dɔn gi mi tin fɔ it ɔl mi layf dis de, di enjel we dɔn fri mi frɔm ɔl di bad tin den, bles di bɔbɔ den; en mek den rayt mi nem pan den, en mi gret gret granpa den Ebraam en Ayzak den nem; en le den bɔku na di wɔl.’ (vs.15-16)

Kɔmɛnt: Jekɔb (Izrel) bles in pikin Josef en in granpikin den Ifrem en Manase. Di ‘enjel’ we de ya na di ‘Gɔd in enjel’ we de na (f) ɔp, en den ikwal am wit Gɔd in sef, na dat mek i bi mɛmba fɔ di Gɔd.

(h) Eksodɔs 3: 1-22: ‘Jiova in enjel apia to am [Mozis] insay faya we de kɔmɔt midul wan tik, en i luk, en si di bush de bɔn wit faya, en di bush nɔ bin dɔn it. En Mozis bin tok, “Ai garra ton nau, en aibin luk dis big big sing, wai det bush nomo bin bon.” We Jiova si se i tɔn bak fɔ si, Gɔd kɔl am frɔm di bush en tɛl am se: “Mozis, Mozis.” En i se, Na mi ya ... Pantap dat, i se, Mi na yu papa in Gɔd, Ebraam in Gɔd, Ayzak in Gɔd, en Jekɔb in Gɔd. En Mozis ayd in fes; bikɔs i bin de fred fɔ luk Gɔd. En Jiova se, a dɔn si di sɔfa we mi pipul den we de na ljipt de sɔfa,’ en ɔda tin den

(vs.2-7a)

Kɔment: Di ‘Jiova in enjel,’ ‘Jiova,’ en ‘Gɔd,’ den ikwal insay dis pat.

(i) Eksodɔs 13: 21-22: ‘En Jiova bin go bifo den [di Izrelayt den we den bin de travul frɔm ljipt to di land na Kenan] de insay wan pila we get klawd, fɔ lid den na rod, en na net fɔ go insay wan pila we get faya, fɔ gi den layt; so dat den go go de en net: di klawd pila de en di faya pila na net nɔ kɔmɔt bifo di pipul den.’

(j) Eksodɔs 23: 20-23: ‘Luk, mi [Jiova] de sɛn enjel bifo yu, fɔ kip yu na di rod, en kɛr yu go na di ples we a dɔn rɛdi. Una tek tɛm lisiin to am, en lisiin to in vɔys; nɔ mek i vɛks; bikɔs i nɔ go fɔgiv una fɔ sin, bikɔs mi nem de insay am. Bɔt if yu lisiin to in vɔys en du ɔl wetin a de tɔk; da tɛm de a go bi enimi to yu enimi den, en a go bi enimi to yu enimi den. Bikɔs mi enjel go go bifo yu.’ Kɔment bɔt Eksodɔs 32 -33:

Afta wan sinful tin we apin na Mawnt Saynay we den bin de go na Kenan (Eksodɔs 32-33), Gɔd bin pɔnish Izrel bad bad wan en tretin fɔ it den en mek wan big neshɔn we na Mozis insay den ples. Mozis bin beg en Gɔd bin gri fɔ mek den liv en go na Kenan, i prɔmis fɔ sɛn ‘mi enjel’ bifo den en drɛb di pipul den we de na di land (Eksodɔs 32: 34) bɔt nɔto if i nɔ tɔk fɔs se, ‘A nɔ go go ɔp insay yu midul; bikɔs yu na pipul den we get stif nek; so dat a nɔ go dɔnawe wit yu na di rod.’ (Eksodɔs 33: 3b)

‘We di pipul den yeri den bad nyus ya [fɔ 33: 1-3], den kray, en nɔbɔdi nɔ wɛr ɔnament pan am. En PAPA GɔD tɛl Mozis se, “Tɛl di Izrelayt den se: “Una na pipul den we get stif nek; if a go ɔp midul yu fɔ wan mɔnt, a go dɔnawe wit yu; dat mek. naw pul yu ɔnament den pan yu, so dat a go no wetin fɔ du to yu.’ Den bin de kray, en pul den ɔnament den, den nɔ eva wɛr den igen, en Gɔd nɔ ‘dɔn’ den. I bin rivens in sef mɔ, en prɔmis Mozis se, ‘Mi prezens go go wit yu, en a go gi yu rest.’ Mozis ansa am se, ‘If yu nɔ go wit mi, nɔ kɛr wi go ɔp ya.’ En i aks Gɔd fɔ sho am in glori as ashurant se in en di pipul den dɔn get fayv na In yay en den go get in prezens we den de travul. Fɔ ansa dis, Gɔd bin mek Mozis go insay di skel we de na wan ston we in glori de pas, dɔn i mek i si in bak bɔt nɔto in fes. (33:423)

As wan sikwil, wi notis insay di buk we nem Ditarɔnɔmi se afta Izrel bin dɔn kam nia 40 ia afta dat na di ist pat na di Jɔdan Riva, Mozis insay in fayvel adres jɔs bifo i day en Jɔshwa in lid den go na di west pat krɔs Jɔdan insay Kenan , bin tɔk bɔt difren wɔndaful tin den we bin apin na di rod, en sho aw Jiova bin rili de wit den ɔl di tɛm pan ɔl we den nɔ bin de chenj chenj tɛm afta tɛm en i bin de pɔnish den difren we den. En insay 1: 32-33, Mozis bin de tɔk bɔt aw i bin tɛl den na Kedesh-Bania se, ‘Jiova una Gɔd ... bin go bifo una na di rod, fɔ luk fɔ una ples fɔ mek una tent den, na faya na net , fɔ sho una us we una fɔ go, en na di klawd na de’ – we na di sem tin we Gɔd bin dɔn prɔmis bifo di sinful tin we wi dɔn tɔk bɔt na Saynay (en verify wi analisis ɔp fɔ Eksodɔs 32-33). Bɔt di big pipul den bin dɔn so tɔn agens di gɔvment na Kedesh, nia di bɔda na Kenan, dat Gɔd bin pɔnish den bay we i bin put den tɛm fɔ go na Kenan te 40 ia afta den kɔmɔt na ljipt we ɔl di wan den we bin tɔn agens di gɔvment bin fɔ dɔn day na di wildanes.

End Comment on Exodus 32-33

(k) We Izrel bin kamp na di ples den we no get bete wata na Moab we de na di ist pat na di Jdan we de nia Jeriko, 'Jiova in enjel' bin de insay fo mek di profet Belam we bin gridi no swe di Izrelayt den fo di kin na Moab Balak. (Di Nomba Dem 22: 22-38) En insay vas 35-38 i tan lek se 'Jiova in enjel' en 'Göd' ikwal.

(l) Afta Izrel don setul na Kenan, 'Jiova in enjel' bin de apia wan wan tem to difren pipul den fo speshal tin den:

a) To Izrel na Bokim, fo korekt den bikos den no dreb di pipul den we de na Kenan go di extent bin komand den – en sho se na in na di wan we pul den komot na Ijpt. (Di Jj Dem 2: 1-5)

b) to Gidion na Ofra, fo pik am fo fri Izrel from di Midianayt den we den bin de mek i sofa – en den no am as Jiova. (Di Jj Dem 6'11-14)

c) to Manoa in wef, en leta to Manoa, fo tok se den go bi Samsin in mama en papa – en den kam fo no se den don si Göd. (Di Jj Dem 13: 2-25)

d) to Devid nia di threshing floor na Arauna, afta i bin stop wan sik we Devid bin brij kam bay we Devid bin nomba di pipul den as fo fet we no get rayt fo fet, en usay Devid bin konfes to am in sin. (Seken Samiel 24: 15- 17; kompia Fos Kronikul 21: 18-27)

e) to Ilayja, na di wildanes we de na di sawt pat na Bia-shiba we i bin de ronawe go na Dreb from wiked Jezibel na Jezriel afta i kil di lay lay profet den we i bin don bi sopot. (Fos Kinj 19: 1-8)

f) to Ilayja bak leta, bot wan mishon to kinj Ahazaya na Sameria, we bin de fen infomeshon bot Bealzibob, di god na Ekrön. (Seken Kinj 1: 1-16)

g) to di kamp fo di Asirian den jos ausayd Jeruselem, fo kil am en sev di siti from atak en pwel. (Seken Kinj 19: 35-36)

h) na di profet Zakaraya, we bin de nia di end fo Juda in slev na Babilon, fo tel am bot am en mek pipul no bot di tin den we get fo du wit am, lek aw den tok bot am na di fos siks chapta den na di Buk we Zakaraya rayt. Den kol am 'di enjel we tok to mi' en 'Jiova in enjel.' (di las wan na 1: 11, 12: 3: 1, 5, 6)

Koment: Pan ol we (4) to (8) no de sho 'Jiova in enjel' igen lek aw den bin don tok bot am trade, natin no de insay den konteks fo protekt densef fo tok bot posin we de na di Göd biznes pas wan enjel we Jiova sen we i mek. En na di sem tin we i kam pan di oda tri skripcho den we tok bot 'Jiova in enjel' we no tok bot eni patikyula tem fo sav – dat na, Sam 34: 7; 35: 5,6 – bot get refrens to den ministri fo Göd in oli wan den, lek aw di oda wan den de du.

Nyu Testament refrans

We wi de tok bot Mozis, Di Aposul Den Wok [Akt] 7: 30-32 se: 'We foti ia don, wan enjel apia to am na di wildanes na Mawnt Saynay, insay di faya we bin de na di bush. ...: en as i kam nia fo si, PAPA GÖD in vöys kam se, mi na yu gret gret granpa den Göd, Ebraam en Ayzak en Jekob den Göd.' En 7: 38 se, 'Dis na di wan we bin de na di choch (assembly) na di wildanes wit di enjel we bin de tok to am na di mawnten Saynay, en wit wi gret gret granpa den' – we den tok bot insay di Pentatyuch as 'Jiova in enjel'. en sho se in na Jiova, dat min se na posin we de pan Göd biznes. Bot den vas den ya na Di Aposul Den Wok [Akt] de sho se di enjel we den tok bot na di sem wan pan ol den tin ya.

Neks wi get Fos Leta Fo Korint 10: 1-4, lek dis: 'Broda den, a no want mek una no se wi gret gret granpa den ol bin de onda di klawd, en den ol bin pas na di si; en den ol bapayz to [Gr. insay] Mozis insay di klawd en insay di si; en den ol bin de it di sem spiritual it [mana]; en den ol bin drink di sem spiritual drink [wata we den bin de gi from wan rok na Dreb en na Kedeshbannia], bikos den bin de drink from di spiritual rok we bin de fala den, en di rok na Krays.'

Di rial sɔs we da drink de kɔmɔt na bin Spirit Bi, nɔto di fizik rɔk we nɔ gɛt layf we i bin de flɔ frɔm. Dat

Biin na bin 'Krays,' wan 'spiritual rɔk.' EN 'I FɔLD DEM.' Dat go min se na in na bin di mɛmba fɔ di Gɔd we bin de go wit Izrɛl frɔm Ijpt to Kenan en i bin stil du mirekul savis difrɛn tɛm dɛn na di land na Kenan bak, en bak na in bin apia to dɛn fɔstɛm papa dɛn, Ebraam, Ayzak, . en Jakob, lɛk aw wi bin dɔn tɔk bɔt am ɔp frɔm di biginin. Bɔt we i 'bi bɔdi, en de wit wi ... as ... di wangren pikin we di Papa bɔn' (Jɔn 1: 14), Gɔd in enjɛl dɛn bin stil de we bin de sav difrɛn tɛm dɛn, bɔt nɔbɔdi nɔ bin kɔl 'di Masta in enjɛl'. ɔ 'fɔ Gɔd,' we dɛn bin dɔn kɔl am, en i tan lɛk se na in nɔmɔ.

Kɔment: Dɛn bin put di Izrɛlayt dɛn insay Mozis, we na bin bɔdi we dɛn bin fri frɔm Ijipshian slev. Kristian dɛn de put dɛnsɛf dɔɔ insay Krays in blɔd, we na dɛn spiritual fridɔm frɔm di slev we sin de du.

Student Infɔmeshɔn

Nem _____

Adrɛs _____

Siti _____ Stɛt _____ Zip _____

Imɛl adrɛs _____ Fon _____ Entay aw yu ɔndastand di lesin mɛsɛj en yu kwɛstyɔn ɔ kɔment dɛn. Send dɛn to di instrɔkta we de dɔɔ ya.

Instrɔkta Infɔmeshɔn

Nem _____

Adrɛs _____ Siti _____
Stɛt _____ Zip _____

Imɛl adrɛs _____